

Preuzeto iz časopisa Educating Children for Democracy, The Journal of International Step by Step Association, No 6, 2004.

Originalni naslov: Making Link: Early Childhood and Girls' Education

Stvaranje veze: Rano detinjstvo i obrazovanje devojčica

Cassie Landers, EdD, MPH, Savetnica za rani razvoj – UNICEF i Institut za otvoreno društvo

"Pozitivna veza između kvaliteta rane brige o deci i skoro svakog vida dečijeg razvoja je jedno od najdoslednijih otkrića u razvojnoj nauci." J.Šonkof i D.Filips

UNICEF (United Nations Children's Organization), je posvećen obezbeđivanju kvalitetnog obrazovanja za svu decu. Dve programske oblasti u UNICEF-u – Rano detinjstvo i Obrazovanje devojčica - imaju potencijal da ispune tu obavezu sa komplementarnim i uzajamnim jačanjem ciljeva i strategija programa. Ovaj članak, baziran na uredbi koju je izdao Sektor za obrazovanje, UNICEF NY, ispituje vezu između razvojnih programa ranog razvoja i njihovog potencijala da pozitivno utiču na upis, napredovanje i postignuća devojčica u osnovnoj školi.

Rodna diskriminacija kao globalni problem

Rodna diskriminacija, ugrožavanje prava devojčica na obrazovanje je ozbiljan problem u mnogim zemljama u razvoju širom sveta. Od sto dvadeset miliona dece koja ne idu u školi, većinu čine devojčice. Činjenica je da i ako dobiju priliku da se školuju, većina devojčica ne stigne do petog razreda osnovne škole. U kriznim vremenima i vremenu nestabilnosti, češće je devojčicama uskraćena mogućnost da se školuju. U mnogim zemljama kulturološke predrasude, diskriminacija i potrebe domaćinstva zadržavaju devojčice van škola.

UNICEF se zalaže za obrazovanje devojčica kao mogućnosti da sva deca dobiju kvalitetno osnovno obrazovanje. Fokusiranje na uključivanje devojčica u obrazovni sistem doprinosi rušenju barijera koje sprečavaju decu da budu u školi. Štaviše, kada su devojčice obrazovane, veće su šanse da će one obezbediti

obrazovanje i zdravlje svojoj deci, to je ciklični proces ogromnog potencijala. UNICEF se zalaže za eliminaciju razlika među polovima u osnovnom i srednjoškolskom obrazovanju. Blisko saradjuje sa nacionalnim vladama i drugim partnerima koji im pomažu da identifikuju devojčice koje ne idu u školu, obezbede sredstva, ostvari koncenzus oko neophodnosti njihovog uključivanja u školu i promene odnosa prema njima u školama u smislu poboljšanja.

Rad na projektu "Razvijanje tokom ranog detinjstva"

UNICEF se takođe trudi da svakom detetu obezbedi najbolji mogući početak u životu tako što se fokusira na predškolske godine, mnogo pre početka školovanja. Razvijanje strategija sveobuhvatnog integrisanog ranog razvoja deteta (Integrated Early Child Development - IECD) koji obezbeđuje opstanak, rast, razvoj, zaštitu i participaciju sve male dece je najvažniji prioritet od pet koje UNICEF ima. On podržava razvoj i implementaciju sveobuhvatnih programa i strategija koje decu stavljaju u centar nacionalnog razvoja i napore da se suzbije siromaštvo i koje jačaju porodične kapacitete za brigu o deci. Kao podrška IECD-a, osnovna uloga obrazovanja je da jača kapacitete UNICEF-ovih programskih službenika i njihovih saradnika u razvijanju, nadgledanju i dopunjavanju, integrisanih pristupa učenju na ranom uzrastu. Svrha takvih inicijativa je poboljšanje kognitivnog, socijalnog i emotivnog razvoja male dece pre polaska u školu. Procena programa Obrazovanje za sve (Education For All), iz 2000. pokazuje da više od 800 miliona dece mlađe od šest godina, manje od trećine ima pristup nekom obliku ranog obrazovanja i brige o deci. Prema tome, uloga obrazovanja u IECD-u je i ozbiljna i suštinska.

Zajednička vizija

Šta je specifična uloga podučavanja u okviru plana za obrazovanje devojčica? Razvoj u ranom detinjstvu je kritična komponenta u programiranju obrazovanja devojčica. Mnogi problemi vezani za niska postignuća, ponavljanje i visoka stopa napuštanja škole u toku osnovnoškolskog obrazovanja, posebno u ruralnim predelima, i u populaciji devojčica još uvek predstavljaju veliki izazov za

predavače i stvaraoce politike. Mnogi uzroci lošeg školskog uspeha kako u osnovnim tako i u srednjim školama, imaju korene u ranom detinjstvu, kada su se sticale osnove za učenje. Programi ranog učenja mogu da kreiraju promene u pripremi solidne osnove za učenje, promovisanjem jednakosti među polovima, obezbeđivanjem dobrih startnih pozicija i za devojčice i za dečake, kao i zagovaranjem pozitivne rodne socijalizacije.

Danas se zna da je u procesu otklanjanja barijera ostvarivanju prava žena i devojčica neophodno voditi računa o socijalizaciji dečaka i devojčica još u najranijem detinjstvu. To zahteva posebnu pažnju pri kreiranju programa obrazovanja roditelja/med.sestara/vaspitača kao i dece/mladih od najranijeg uzrasta do kraja adolescencije. Promovisanje jednakosti u porodici i promena rodni uloga, zahtevaju da muškarci učestvuju u roditeljskim i kućnim poslovima. Procesi socijalizacije u porodici i formalni i neformalni programi obrazovanja obezbeđuju plodno tlo za menjanje starih šablona ponašanja. Intervencije su najefektnije u detinjstvu kada se formiraju socijalno ponašanje i veze.

Da bi se ostvario cilj pružanja kvalitetnog osnovnog obrazovanja za sve, devojčicama se mora dati fer šansa da profitiraju od škole. U neravnopravnim društvima, u kojima je visok nivo siromaštva, na igralištima se već do šeste godine uspostavljaju pristrasni odnosi prema devojčicama i siromašnoj deci. Ranom intervencijom IECD programi svoj deci pružaju mogućnost da se u potpunosti uključe i iskoriste prilike da se obrazuju. Preuzimanje obaveze da se «učini sve što je moguće da bi se pomoglo zemljama da ispune cilj jednakosti među polovima u obrazovanju do 2005.» je u prvom planu. Da bi se to ostvarilo od suštinskog značaja je na pravi način dopreti do devojčica i njihovih porodica u toku kritičnog predškolskog perioda.

Zajednički ciljevi

IECD smatra da je sveobuhvatan pristup maloj deci i njihovim porodicama, koji se odnosi na ishranu, zdravlje, zaštitu i rano učenje neophodan. Komponenta ranog učenja je krucijalna. Postojeća naučna literatura tvrdi da to koliko će deca kasnije, u školi, naučiti zavisi od socijalnih i emotivnih kompetencija, kao i kognitivnih veština koje su razvili u prvim godinama života. Istraživanja programa

ranog učenja dokazuju da programi ranog učenja mogu doprineti uspehu ranjive dece u školi i izvan nje. Podaci iz evaluacije uticaja programa ranog učenja na spremnost za polazak u školu, napredovanje i postignuća ukazuju na elemente kvaliteta programa koji su povezani sa pozitivnim ishodima koje postižu deca, kao što su obraćanje pažnje na kognitivni, socio-emotivni i motorni razvoj; responsivna aktivna interakcija između učitelja i dece; mali broj dece po nastavniku; kurikulum usmeren na decu i razvojno prilagođen; permanentno stručno usavršavanje, profesionalni razvoj i supervizija; aktivno partnerstvo sa roditeljima i zajednicom.

U literaturi se takođe navode faktori koji utiču na procese rodnog razvoja u ranom detinjstvu, i naglašava se važnost nasleđa, porodične dinamike, društvenih normi i tradicionalnih načina socijalizacije. Mala deca su pažljivi posmatrači svog okruženja i razvijaju, tokom tog procesa, stereotipe i predrasude o polovima i njihovim odnosima koji mogu da inhibiraju njihova interesovanja i veštine. Programi koji počinju da se bave problemima roda i pola u vreme upisa u školu su propustili kritični period kada se formira odnos prema polu i rodu kako u svesti roditelja tako i dece.

Razvijanje komplementarnih strategija i preporuka

Ova saznanja pružaju snažno uporište za razvijanje strategija ranog učenja i sa akcentom na rodnu socijalizaciju.

Preporuke koje promovišu rano učenje:

Podrška roditeljima i kućnom okruženju da ustanove ritam učenja i promovišu pozitivnu rodnu socijalizaciju. Cilj obrazovanja roditelja je da se pomogne porodicama da obezbede stabilnu, sigurnu, zdravu i negujuću sredinu za malu decu. On se bazira se na principu da promena negativnog ponašanja i uspostavljanje pozitivnog ponašanja koje uključuje poštovanje pola i roda mora početi još u trudnoći i prve tri godine života, kada se mnogi bazični stavovi i uverenja stvaraju.

Poboljšanje kvaliteta rada jaslica i vrtića - u pripremi dece za učenje i određivanju školovanja kao jednog od prioriteta u svakodnevnom životu deteta.

Vrtići/jasle u zajednici, kada malo dete napusti sigurnost doma, obezbeđuju podršku deci i porodicama, kreirajući uslove za optimalni razvoj kako dečaka tako i devojčica.

Polazak u osnovnu školu – škole treba da se pripreme za decu i da nastave da promovišu pozitivnu rodnu socijalizaciju. Veza između programa ranog učenja i povećane stope upisa u osnovne škole, pogotovu devojčica, podržava argument da je neophodno obratiti pažnju na «odlazak» od kuće i polazak u školu.

Literatura koja se bavi efektima programa ranog učenja namenjenih marginalizovanoj i depriviranoj deci obezbeđuje najbolji, na dokazima zasnovani pristup poboljšanja akademskih postignuća. Dobit od programa ranog obrazovanja je stvarna i dokazuje, izvan svake sumnje, da su kvalitetetne rane intervencije, dobre za decu iz razvijenih kao i nerazvijenih zemalja. Efekti programa koji se realizuju u ranom detinjstvu vidljivi su i u osnovnoj školi. Iako se efekti smanjuju vremenom i dalje su snažniji nego trenutni efekti intervencija koje su preduzete u kasnijem periodu obrazovnog ciklusa.